

IVA BALGAČ*, KRUNOSLAV BOROVEC**

Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca – prijetnje za rad policije utemeljen na poštovanju ljudskih prava

Sažetak

Ovaj rad prezentira rezultate proizašle iz istraživačkog projekta „Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnom i manjinskim pitanjima polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka“. Ključna istraživačka pitanja odnose se na utvrđivanje prirode veza između nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, a nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja.

Istraživanje je provedeno u studenome 2019. godine na Policijskoj akademiji u Zagrebu, na uzorku od 524 polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka, metodom ankete. Na temelju rezultata parcijalne korelacijske analize istraživanje je pokazalo kako nacionalni identitet nije u značajnoj mjeri povezan s negativnim ili društveno neprihvatljivim stavovima prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama i manjinskim skupinama. S druge pak strane, u značajnoj mjeri nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca određuju stavove ispitanika u istraživanim područjima, što može predstavljati prijetnju povjerenju građana u policiju.

Istraživanje ima i svoju praktičnu vrijednost u smislu razumijevanja odnosa policijskih službenika prema pripadnicima manjinskih društvenih skupina, a rezultati istraživanja važni su i za privlačenje i školovanje budućih policijskih kadrova. Iako su rezultati relevantni za populaciju polaznika prekvalifikacije koji se školuju na Policijskoj akademiji, oni se ne mogu smatrati reprezentativnima za ukupnu policijsku populaciju.

Ključne riječi: nacionalni identitet, nacionalni ekskluzivizam, socijalna distanca, stavovi policajaca, povjerenje u policiju.

---

* Iva Balgač, pomoćnica načelnice Policijske akademije, Policijska akademija, MUP RH, Zagreb, Hrvatska.

** dr. sc. Krunoslav Borovec, voditelj Visoke policijske škole – dekan, Visoka policijska škola, MUP RH, Zagreb, Hrvatska.

1. UVOD

Poštovanje temeljnih ljudskih prava u Republici Hrvatskoj propisano je i zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim konvencijama i ugovorima kojih je Republike Hrvatska potpisnica te nizom zakona. Policija u demokratskim društvima ima glavni cilj održavanje javnog mira, zakona i reda u društvu, zaštitu i poštovanje osobnih prava i sloboda, prevenciju kaznenih djela i borbu protiv kriminaliteta, otkrivanje kaznenih djela i pružanje pomoći i uslužnih funkcija građanima (Škrtić, 2007). S druge pak strane policija posjeduje opće pravo uporabe zakonom ograničene sile radi korektivnog djelovanja na ponašanje svojih građana (Cajner Mraović, Puhovski, 2005) te svojim djelovanjem smije zadirati u temeljna ljudska prava pojedinaca. S razlogom se nameće pitanje pronalaska zakonitog i profesionalnog balansa u provođenju zakona, izvršenju temeljnih zadaća policije i poštovanju ljudskih prava. Upravo iz tog razloga adekvatno i primijenjeno policijsko obrazovanje u području poštovanja temeljnih ljudskih prava od ključne je važnosti.

Pitanje ljudskih prava u sklopu odgojno-obrazovnog sustava dobiva krajem prošlog stoljeća izniman značaj, a posebice nakon što su Ujedinjeni narodi razdoblje od 1995. do 2004. godine proglasili desetljećem obrazovanja za ljudska prava. Smatra se da su - dugoročno gledano - odgoj i obrazovanje za ljudska prava i građanski odgoj najmoćnija sredstva za uspostavu punog poštovanja ljudskih prava i razvoja istinske demokracije u svijetu (Balgač, 2020). Policijsko obrazovanje, koje ima dugogodišnju tradiciju, kao i svi ostali obrazovni sustavi u Republici Hrvatskoj slijede obrazovnu politiku i posvećuje pozornost obrazovanju svojih pripadnika u području poštovanja temeljnih ljudskih prava.

Kao što je već naglašeno, učinkovito obrazovanje policijskih službenika ima ključnu ulogu u naporima promicanja i zaštite ljudskih prava u svakoj državi. Kako bi šttili ljudska prava policijski službenici moraju biti upoznati s njima, moraju ih razumjeti i biti sposobni obavljati svoje zadaće i provoditi zakon ne kršeći ljudska prava (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2002).

S druge pak strane opravdano se postavlja pitanje koliko vlastiti stavovi, stereotipi i predrasude koje pojedinac posjeduje prema određenim skupinama građana mogu utjecati na njihovo postupanje i ophođenje s pripadnicima tih skupina, pa tako i postupanje policijskih službenika. Nizom istraživanja propitivalo se mogu li nesvjesni rasni stereotipi utjecati na nepristrano donošenje odluka o članovima manjinskih zajednica te se pokazalo kako postoje određene zabrinutosti, odnosno kako se ne mogu uvijek donositi nepristrane odluke (Minhas, Walsh, 2018, prema: Correll i sur., 2007; Fazio, Jackson, Dunton, Williams, 1995; Mears, Stewart, Warren, Simons, 2017). Jednako tako, ta istraživanja sugeriraju kako stereotipi o pripadnicima manjinskih skupina mogu imati snažan utjecaj na njihovo ponašanje prema tim pojedincima. Takvi negativni stereotipi često se automatski aktiviraju prilikom ophođenja s pripadnicima manjinskih skupina i potencijalno mogu utjecati na odluke koje se donose (čak i ako ljudi ne žele biti pod utjecajem takvih negativnih stereotipa) (Minhas, Walsh, 2018, prema: Fazio i sur., 1995; Banaji, Greenwald 1995; Macrae, Bodenhausen, 2000; Devine, 1989). Jasno je kako policijski službenici nisu izuzeti iz opće populacije, nisu lišeni stereotipa i predrasuda te kako posjeduju vlastite stavove o pripadnicima manjinskih i ranjivih skupina društva. Stoga je javnost opravdano zabrinuta zbog mogućnosti pristranog djelovanja policijskih službenika, a policijske organizacije u fokus stavljaju obuke koje će minimalizirati pristranost i predrasude u policijskome postupanju (James, 2018).

Policija ispunjava važne dužnosti u društvu, prepuštena joj je funkcija kontrole, sprječavanja i dijeljenja pravde te se od nje očekuje da bude poštena, nepristrana, sposobna i djelotvorna. U skladu s time, povjerenje u pravdu je vjerovanje da se u policiju može pouzdati kako će kompetentno djelovati, koristiti svoje ovlasti na proceduralno pravedan način te osigurati jednaku pravdu i zaštitu u cijelome društvu (Jackson, Pooler, Hohl, Kuha, Bradford, Hough, 2011). Kada su u pitanju manjinske i ranjive skupine, nepristrano i djelotvorno te pošteno postupanje policije od posebne je važnosti. U tome se kontekstu promatra i policijski legitimitet koji podrazumijeva pravo na vladanje i priznavanje tog prava od onih kojima se vlada (Beetham, 1991; Coicaud, 2002). Kada je u pitanju kontakt s policijom iz perspektive građana nije važan samo konačni ishod tog kontakta već i neutralnost, nepristranost, poštovanje, ljubaznost, poštenje i poštovanje ljudskih prava a što je i sama srž normativne perspektive proceduralne pravde (Tyler, 1990).

Moguće pristrano postupanje policijskih službenika ima dalekosežne posljedice na samu policijsku organizaciju. Osim što izaziva zabrinutost kod građana koji opravdano propituju zakonitost i profesionalnost takvog postupanja, pristranost uvelike narušava legitimitet i povjerenje građana u policiju. Veliki broj istraživanja pokazao je kako osobni kontakt s policijskim službenicima ima značajnu ulogu u stvaranju povjerenja i u policiju i u institucionalni legitimitet (Skogan, 2006; Tyler, Fagan, 2006; Bradford, Jackson, Stanko, 2009). Povjerenje u policiju dijelimo:

- na povjerenje u njezinu kompetenciju (npr. hvatanje i sprječavanje prijestupnika i brzo reagiranje u hitnim situacijama);
- na povjerenje u njezinu proceduralnu pravednost (korištenje moći na pravi način) i
- na povjerenje u njezinu distributivnu pravednost (jednako postupanje prema svim skupinama u društvu) (Jackson, Pooler, Hohl, Kuha, Bradford, Hough, 2011).

I najmanja pristranost prilikom postupanja prema različitim društvenim skupinama, s obzirom na njihov ekonomski status, društveni položaj ili utjecaj, rodnu ili manjinsku pripadnost, može značajno narušiti povjerenje u policiju i njezin legitimitet i to ne samo kod onih koji su zakinuti takvim policijskim postupanjem, već i kod svih koji cijene jednakost i prava svih građana. Europsko društveno istraživanje pokazuje da su u kontekstu zadovoljstva kontaktom s policijom najmanje zadovoljni stanovnici Izraela, Rusije i Mađarske; dok su stanovnici Švedske, Norveške, Danske i Belgije time najviše zadovoljni (Jackson, Pooler, Hohl, Kuha, Bradford, Hough, 2011). S obzirom na to da Hrvatska nije bila uključena u spomenuto europsko istraživanje opravdano je propitivati kakvo je stanje u odnosu na zadovoljstvo hrvatskom policijom posebno s obzirom na činjenicu kako se radi o policijskoj organizaciji koja zadnjih desetljeća prolazi kroz proces intenzivne tranzicije. Jednako tako i s obzirom na činjenicu da povjerenje u policiju, policijski legitimitet te općenito zadovoljstvo policijom još uvijek nije uvedeno kako kriterij vrednovanja policijskoga rada.

Legitimitet će biti prisutan kada pojedinci vjeruju da provoditelji zakona imaju odgovarajuću moralnu svrhu (zajedničke vrijednosti), odnosno da dijele zajedničke moralne vrijednosti s građanima kao i da policija slijedi vlastita pravila te pravila kojima se vode svi članovi društva. Iz te perspektive, legitimitet je i javno priznanje i javno opravdanje moći (Beetham, 1991).

Na kraju uvodnog razmatranja važno je odgovoriti na pitanje zašto je važno propitivati nepristran odnos policije prema svim članovima društva, odnosno povjerenje u policiju i

policijски legitimitet. Pokazatelji povjerenja i legitimiteta važni su za: (a) bolju formulaciju politike kontrole kriminaliteta i (b) učinkovitije praćenje promjena u povjerenju javnosti i institucionalnom legitimitetu kao odgovoru na inovacije u politici suzbijanja kriminaliteta. Mjere povjerenja i legitimiteta mogu se rabiti za kreiranje dugoročnih učinkovitih politika koje potiču poštovanje javnosti i suradnju građana s policijom i tijelima kaznenog progona. Postoji jaka pozitivna korelacija između policijskog legitimiteta i povjerenja ljudi u policiju zbog čega je važno osigurati da policija djeluje na način koji je istinski pošten, pravedan te uvažava ljudska prava (Jackson, Pooler, Hohl, Kuha, Bradford, Hough, 2011).

Stoga se još jednom potvrđuje kako postupanje policijskih službenika prema svim pripadnicima društva na pravedan i nepristran način, kao i obrazovanje na kojem temelje svoje postupanje nema posljedice samo na pojedince već i na cjelokupnu policijsku organizaciju i njezinu ulogu u društvu.

U tom smislu ovaj rad predstavlja doprinos istraživanjima o povezanosti nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance s negativnim stavovima prema pitanjima iz područja ljudskih prava i stavovima prema određenim manjinskim, a time i ranjivim skupinama u društvu.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZA I METODA RADA

2.1. Cilj istraživanja

Rezultati prikazani u ovome radu dio su istraživačkog projekta započetog 2019. godine s ciljem utvrđivanja mišljenja i stavova te vlastitog iskustva polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka o rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama i pravima LGBT populacije, te pravima nacionalnih manjina, migranata i tražitelja azila. Istraživački projekt pokrenut je kako bi se definiralo početno stanje te procijenila potreba za unaprjeđenjem obrazovanja budućih policijskih službenika i službenika u području ljudskih prava, te prava manjinskih i ranjivih skupina u društvu. Iz tog su se razloga istraživačka pitanja odnosila na područja rodne ravnopravnosti, nasilje nad ženama, nacionalne manjine, LGBT populaciju, migrante i tražitelje azila.

Nakon što su u prvoj fazi istraživanja utvrđeni stavovi ispitanika u spomenutim istraživačkim područjima te je utvrđeno u kojoj su mjeri stavovi kandidata za policijsku službu podudarni s temeljnim standardima ljudskih prava, a posebno u kontekstu zaštite ranjivih skupina društva, ovaj projekt proširen je i na nova istraživačka pitanja, posebno u smjeru odnosa nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance prema stavovima o rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, kao i migrantima te tražiteljima azila.

Naime, uz prethodno navedene stavove ovim istraživanjem mjerena je i snaga nacionalnog identiteta polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka, kao i nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca koju osjećaju u odnosu na određene manjinske skupine društva.

Stoga su u ovome dijelu istraživačkog projekta postavljeni ciljevi istraživanja koji se odnose na utvrđivanje jačine i smjer linearne veze između nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance s jedne strane - te stavova prema rodnoj ravnopravnosti,

nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila - s druge strane.

Međutim, kako su anketnim upitnikom korištenim u istraživanju prikupljeni i podaci o iskustvima ispitanika tijekom djetinjstva i odrastanja, u kontekstu participacije oca u obavljanju kućanskih poslova i brige o djeci, istraživačka pretpostavka bila je da upravo iskustvo tijekom djetinjstva i odrastanja može utjecati na vezu između nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance - s jedne strane - te stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila - s druge strane.

Dakle, uzimajući u obzir mogući remetilački utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

- postoji li značajna veza između nacionalnog identiteta i stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja te
- postoji li značajna veza između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja.

2.2. Hipoteze

U skladu s navedenim ciljevima postavljene su sljedeće hipoteze:

H0-1: ne postoji značajna veza između nacionalnog identiteta i stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja.

H0-2: ne postoji značajna veza između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja.

2.3. Metoda rada

Kao što je prethodno navedeno, istraživački projekt „Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnom i manjinskim pitanjima polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka“ započeo je u studenome 2019. godine, kada je metodom ankete provedeno prikupljanje podataka. Podaci su prikupljeni u trenutku provođenja istraživanja, na svim dostupnim polaznicima Programa, odnosno njih 524 od ukupno 750 polaznika. Broj ispitanika potvrđuje reprezentativnost uzoraka jer obuhvaća 70,0 % ukupne populacije polaznika Programa. Ispitivanje su proveli voditelji odgojnih skupina koji su prethodno bili upoznati s postupkom anketiranja, dok su ispitanici upoznati s činjenicom kako je anketiranje dragovoljno

i anonimno te da u svakome trenutku mogu odustati od sudjelovanja u istraživanju kao i da će se rabiti samo zbirni podaci dobiveni ovim istraživanjem. Istraživanje je dobilo suglasnost Ravnateljstva policije te pozitivno mišljenje Etičkog povjerenstva Visoke policijske škole.

2.4. Anketni upitnik

U istraživanju je korištena anketa, pri čijem su kreiranju korištena pitanja iz prethodno provedenih istraživanja u Republici Hrvatskoj, a koja se odnose na područje rodne ravnopravnosti, nasilje nad ženama te prava nacionalnih manjina, LGBT populacije te migranata i tražitelja azila: „Muškarci i rodna ravnopravnost u Hrvatskoj – Rezultati istraživanja IMAGES“ (Bijelić, 2011), „Stavovi mladih prema imigrantima na primjeru učenika i učenica završnih razreda srednjih škola u Zadru“ (Sabalić, 2017), „Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016.“ (Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije, 2017), „Istraživački izvještaj – zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj“ (Centar za mirovne studije, 2013).

Osim pitanja vezanih za procjenu odnosa prema rodnim i manjinskim pitanja korištena su i pitanja kojima se određuju socio-demografske karakteristike ispitanika te pitanja koja daju informacije o njihovom djetinjstvu i odrastanju, kao svojevrsna pozadinska informacija o ispitanicima. U konačnici upitnik je sadržavao 66 pitanja zatvorenog tipa, a ponuđeni odgovori nalazili su se na skali Likertova tipa od 1 - u potpunosti se slažem do 5 - u potpunosti se ne slažem.

Korišteni upitnik pokazao je dobra metrijska svojstva. Rezultati prikazani u tablici 1 potvrđuju kako je riječ o pouzdanom mjernom instrumentu, a mjera pouzdanosti na cijelom upitniku iznosi Cronbach $\alpha = 0,93$ (Balgač, 2020).

Tablica 1: Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije

FAKTOR	CRONBACH α
Nacionalni identitet	0,63
Socijalna distanca i nacionalni ekskluzivizam	0,70
Djetinjstvo i odrastanje	0,84
Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	0,87
Stavovi o nasilju nad ženama	0,90
Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	0,90
Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	0,66
Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	0,78
CIJELI UPITNIK	0,93

2.5. Opis uzorka

U ovome istraživanju uzorak je činilo 524 ispitanika od kojih je 315 (60,1 %) muškaraca i 209 (39,9 %) žena u rasponu od 17 do 23 godine, odnosno prosječne starosti 21,32 godine života. U odnosu na mjesto iz kojeg dolaze rezultati su sljedeći: 20,6 % (108 ispitanika) dolazi iz mjesta do 1000 stanovnika, njih 46,0 % (241) iz mjesta od 1001 do 10.000 stanovnika te 33,4 % ispitanika iz mjesta većeg od 10.001 stanovnika. Iz središnje Hrvatske dolazi 25,6 % ispitanika 5,2 %, iz sjeverozapadne Hrvatske, 33,2 % iz istočne Hrvatske, 8,6 % iz sjevernog Jadrana i Like te 27,5 % iz srednjeg i južnog Jadrana.

U odnosu na prethodno obrazovanje ispitanika velika većina, nešto više od 80,0 %, ima završenu četverogodišnju školu i to 69,3 % četverogodišnju strukovnu srednju školu, 12,6 % gimnaziju te 0,8 % umjetničku školu. Završenu trogodišnju strukovnu školu ima 9,4 % ispitanika. Višu školu ima završeno 2,7 % ispitanika, a fakultetsku diplomu posjeduje 5,3 % ispitanika. Od ukupnog uzorka 339 ispitanika, odnosno njih 64,7 % ima položenu državnu maturu.

Od ispitanika je zatraženo da se izjasne i o svojem bračnom statusu te je njih 3,2 % odgovorilo kako je u braku, 55,0 % su samci, a 41,8 % njih je u vezi. Naposljetku ispitanici su odgovorili i na pitanja vezana za obrazovanje svojih roditelja. Najveći postotak roditelja ispitanika ima završenu srednju školu (majka 75,2 % i otac 76,7 %); dok najmanji postotak roditelja ima obrazovanje na razini magisterija ili doktorata (majka 1,3 % i otac 2,3 %).

Također je važno spomenuti da su svi ispitanici nakon iskazanog interesa za policijsku službu prošli selekcijski postupak koji je uključivao:

- provjere psihičkih sposobnosti (psihologijsko testiranje)
- provjere tjelesne motoričke sposobnosti
- motivacijski razgovor
- provjere osobne dostojnosti i
- provjere tjelesne zdravstvene sposobnosti.

Stoga se može tvrditi kako se radi o doista specifičnoj selektiranoj populaciji.

2.6. Metoda obrade podataka

Podaci prikupljeni anketom obrađeni su u statističkom programu SPSS. U prvome dijelu istraživačkog projekta provedena je deskriptivna i faktorska analiza radi sažimanja velike količine podataka u primjereni broj interpretabilnih područja (Balgač, 2020). Za potrebe ovog rada napravljena je korelacijska analiza i to parcijalna korelacija. Kao što je to prethodno navedeno, glavni cilj istraživanja bio je utvrditi stvarne korelacije između nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance s jedne strane te stavova o rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, pri čemu se isključuje mogući remetilački utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja.

Faktori uključeni u obradu sadržajno se odnose na:

1. **„Nacionalni identitet“**: opisuje snagu nacionalnog identiteta i osjećaj nacionalne pripadnosti.
2. **„Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca“**: mjeri spremnost na suradnju i povjerenje prema manjinama te toleranciju na međunacionalne brakove i slično.
3. **„Djetinjstvo i odrastanje“**: opisuje ulogu oca u obavljanju kućanskih poslova i brigu o djeci.
4. **„Stavovi o rodnoj ravnopravnosti“**: opisuju ulogu žene i muškarca u kućanskim poslovima, brizi za djecu i obitelj, donošenju odluka, obavljanju javnih i privatnih aktivnosti te poglede na ravnopravnost žena i muškaraca.
5. **„Stavovi o nasilju nad ženama“**: opisuju stavove ispitanika o nasilju nad ženama kroz negativno definirane tvrdnje o opravdanosti takvog nasilja, kao i tvrdnje o odgovornosti žena za silovanje.
6. **„Stavovi o homoseksualnosti / LGBT populaciji“**: opisuju mišljenje ispitanika u vezi prava LGBT populacije te odnos ispitanika prema homoseksualnoj populaciji.
7. **„Senzibilitet prema nacionalnim manjinama“**: mjeri stupanj prisnosti s nacionalnim manjinama.
8. **„Stavovi o migrantima i tražiteljima azila“**: opisuju odnos ispitanika prema migrantima i tražiteljima azila, doživljavaju li ih kao prijetnju sigurnosti, zdravlju i kulturnom identitetu.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje pokazalo je kako budući policijski službenici ne iskazuju visok stupanj diskriminacije ili netolerancije prema pripadnicima manjina i ranjivim skupinama. Prema srednjim vrijednostima ispitanici su pokazali najveću osjetljivost spram nasilja nad ženama gdje srednja vrijednost faktora iznosi $M=1,78$. Najveća srednja vrijednost $M=3,38$, i $M=2,92$, a time i najmanja osjetljivost ispitanika spram određene manjine i njihovih prava iskazana je u faktorima „Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila“ i „Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji“. Srednje vrijednosti preostalih dvaju faktora iznose 2,40 do 2,44 što ukazuje na pretežito neslaganje ispitanika s ponuđenim tvrdnjama, a time i njihovo uvažavanje i podržavanje rodne ravnopravnosti i prava nacionalnih manjina (vidi više u Balgač, 2020). Radi boljeg razumijevanja rezultata valja napomenuti kako su pitanja u upitniku postavljena u negativnom kontekstu i ispitanici su odgovore davali na skali od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem, niti se ne slažem; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem). Njihovo neslaganje s određenim pitanjem ili tvrdnjom iskazuje njihovu osjetljivost na rodna ili manjinska pitanja.

3.1. Rezultati korelacijske analize

3.1.1. Nacionalni identitet te stavovi prema određenim rodnim i manjinskim pitanjima

Nacionalni identitet predmet je brojnih rasprava i polemika. To je „zajednički identitet stanovnika određenog politički i geografski definiranoga prostora, odnosno nacije“ (Briggs,

Cobley, 2005: 602). Nadalje, Phinney (1990) predlaže definiciju prema kojoj je nacionalni identitet izraz simboličko-kognitivne i emocionalne vezanosti građana za njihovu državu, a definiran je kao svijest o pripadnosti određenoj nacionalnoj skupini koja uključuje postojanje zajedničkih vjerovanja, vrijednosti i ciljeva. Značaj nacionalnog identiteta ovisi o pojedincu i društvu i ne može se svesti na jednu odrednicu nego je zavisian od konteksta; dinamička je dimenzija koja se stalno konstruira i mijenja, a nastaje u odnosu i interakciji s pripadnicima drugih nacija (Sigel, 2001).

U ovom istraživanju mjeren je kao osjećaj nacionalne pripadnosti, stavlja se u korelaciju sa stavovima ispitanika prema rodnim i manjinskim pitanjima, važnom komponentom njihova budućeg policijskog rada i djelovanja.

U tablici 2 prikazan je koeficijent povezanosti između nacionalnog identiteta i stavova o rodnoj ravnopravnosti i to na način da je izračunata korelacija prije parcijalizacije (*Zero-order correlations*). Obavljene su također preliminarne analize kako bi se dokazalo zadovoljavanje pretpostavki o normalnosti, linearnosti i homogenosti varijanci. Koeficijent bez parcijalizacije iznosi $r = -0,190$ (podaci navedeni u prvom dijelu tablice označenom s – none^a), uz stupnjeve slobode $df = 522$, vjerojatnost slučajne pojave ovog koeficijenta je vrlo mala ($p = 0,000$) što pokazuje da je on statistički značajan. Prema veličini koeficijenta povezanosti može se konstatirati da se radi o negativnoj, neznatnoj povezanosti. Za definiranje snage povezanosti varijabli odabran je stroži kriterij koji predlažu Petz, Kolesarić i Ivanec (2012; 313)¹.

Tablica 2: Parcijalna korelacija varijabli nacionalni identitet i stavovi prema rodnoj ravnopravnosti

Varijable			Nacionalni identitet	Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,190	,013
		Stat. značajnost	.	,000	,768
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	Korelacija	-,190	1,000	-,091
		Stat. značajnost	,000	.	,037
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	,013	-,091	1,000
		Stat. značajnost	,768	,037	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,189	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	
a. Pearsonova korelacija nultog reda					

¹ r od 0,00 do ±0,20 znači nikakvu ili neznatnu povezanost; r od ±0,20 do ±0,40 znači laku povezanost; r od ±0,40 do ±0,70 znači stvarnu značajnu povezanost; r od ±0,70 do ±1,00 znači visoku ili vrlo visoku povezanost.

U drugom dijelu tablice prikazano je ono što je od interesa u ovom istraživanju, a to je povezanost između nacionalnog identiteta i stavova prema rodnoj ravnopravnosti kada se isključi remetički utjecaj varijable djetinjstvo i odrastanje. I nakon uklanjanja utjecaja iskustava ispitanika tijekom djetinjstva i odrastanja utvrđena je neznatna, ali statistički značajna, negativna parcijalna korelacija između nacionalnog identiteta i stavova prema rodnoj ravnopravnosti ($r=-0,189$, $p=0,000$). Dakle, snažniji nacionalni identitet prate neznatno negativniji stavovi o rodnoj ravnopravnosti. Ako se promatra koeficijent determinacije, koji u ovom slučaju iznosi 0,036, onda se može zaključiti da na temelju svega 3,6 % zajedničke varijance nacionalni identitet i stavovi prema rodnoj ravnopravnosti nemaju puno zajedničkog.

Tablica 3: *Parcijalna korelacija varijabli nacionalni identitet i stavovi prema nasilju nad ženama*

Varijable			Nacionalni identitet	Stavovi o nasilju nad ženama	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,004	,013
		Stat. značajnost	.	,940	,768
		Stup. slobode	0	418	522
	Stavovi o nasilju nad ženama	Korelacija	-,004	1,000	-,101
		Stat. značajnost	,940	.	,039
		Stup. slobode	418	0	418
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	,013	-,101	1,000
		Stat. značajnost	,768	,039	.
		Stup. slobode	522	418	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,002	
		Stat. značajnost	.	,961	
		Stup. slobode	0	417	

a. Pearsonova korelacija nultog reda

Rezultati iz tablice 3 pokazuju da korelacija između nacionalnog identiteta i stavova prema nasilju nad ženama nije statistički značajna niti prije, niti nakon uklanjanja utjecaja varijable djetinjstvo i odrastanje, ($r= -0,002$, $df= 417$, $p>0,5$).

Tablica 4: Parcijalna korelacija varijabli nacionalni identitet i stavovi prema homoseksualnosti i LGBT populaciji

Varijable			Nacionalni identitet	Stavovi prema homoseksualnosti i LGBT	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,306	,013
		Stat. značajnost	.	,000	,768
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi prema homoseksualnosti i LGBT populaciji	Korelacija	-,306	1,000	-,012
		Stat. značajnost	,000	.	,781
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	,013	-,012	1,000
		Stat. značajnost	,768	,781	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,306	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	

a. Pearsonova korelacija nultog reda

Za istraživanje veze između nacionalnog identiteta i stavova prema homoseksualnosti i LGBT populaciji (tablica 4) ponovno je korištena parcijalna korelacija, pri čemu je uklonjen utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja. Rezultat pokazuje laku negativnu povezanost testiranih varijabli ($r = -0,306$, $df = 521$, $p = 0,000$). Dakle, snažniji nacionalni identitet prate negativniji stavovi prema homoseksualnosti i LGBT populaciji, međutim koeficijent determinacije (0,094) pokazuje da ove dvije varijable imaju svega 9,4 % zajedničke varijance. Dobivena korelacija identična je i prije i nakon isključenja utjecaja varijable djetinjstvo i odrastanje, što dokazuje da ona ni na koji način ne utječe na odnose testiranih varijabli.

Tablica 5: *Parcijalna korelacija varijabli nacionalni identitet i senzibilitet prema nacionalnim manjinama*

Varijable			Nacionalni identitet	Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,071	,013
		Stat. značajnost	.	,107	,768
		Stup. slobode	0	522	522
	Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	Korelacija	-,071	1,000	-,076
		Stat. značajnost	,107	.	,084
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	,013	-,076	1,000
		Stat. značajnost	,768	,084	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,070	
		Stat. značajnost	.	,111	
		Stup. slobode	0	521	
a. Pearsonova korelacija nultog reda					

Korelacija između nacionalnog identiteta i senzibiliteta prema nacionalnim manjinama (tablica 5) nije statistički značajna ni prije, ni nakon uklanjanja utjecaja varijable djetinjstvo i odrastanje, ($r = -0,070$, $df = 521$, $p > 0,5$). Nacionalni identitet i senzibilitet prema nacionalnim manjinama praktično nemaju ništa zajedničkog jer postotak zajedničke varijance iznosi svega 0,5 %.

Tablica 6: *Parcijalna korelacija varijabli nacionalni identitet i stavovi prema migrantima i tražiteljima azila*

Varijable			Nacionalni identitet	Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,012	,013
		Stat. značajnost	.	,787	,768
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	Korelacija	-,012	1,000	-,098
		Stat. značajnost	,787	.	,025
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	,013	-,098	1,000
		Stat. značajnost	,768	,025	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni identitet	Korelacija	1,000	-,011	
		Stat. značajnost	.	,809	
		Stup. slobode	0	521	
a. Pearsonova korelacija nultog reda					

Rezultati iz tablice 6, kao i u prethodnom slučaju, pokazuju da korelacija između nacionalnog identiteta i stavova prema migrantima i tražiteljima azila nije statistički značajna niti prije, ni nakon uklanjanja utjecaja varijable djetinjstvo i odrastanje, ($r = -0,011$, $df = 521$, $p > 0,5$).

3.1.2. Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca te stavovi prema određenim rodnim i manjinskim pitanjima

Socijalna ili društvena distanca govori o predrasudama istraživane populacije koja percipira pripadnike druge grupe različitim prema društvenoj, rasnoj, etničkoj ili nacionalnoj osnovi (Čačić-Kumpes, Gregurović, Kumpes, 2012). Neki autori smatraju kako se o izraženoj socijalnoj distanci može govoriti ne samo kao predrasudama već i u smislu svojevrsnog obrambenog mehanizma koji u realnim odnosima pojedincima smanjuje osjećaj prijatnje od, njima, stranih pojedinaca i skupina (Sabalić, 2017). S obzirom na to da se policijsko postupanje treba temeljiti na poštovanju ljudskih prava, zaštititi ranjivih skupina društva, nediskriminirajućem, jednakom, nepristranom postupanju prema svim članovima društva, posebno je važno istražiti snagu nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance kod budućih policijskih službenica i službenika (vidi više u Balgač, 2020) te korelaciju s varijablama koje se odnose na rodna i manjinska pitanja.

Nacionalni se ekskluzivizam zasniva na ideji da nacije trebaju biti odvojene, odnosno da pripadnici različitih naroda ne mogu živjeti zajedno - što je samo jedna dimenzija mnogo šireg pojma nacionalizma (Sekulić, 2016).

Tablica 7: Parcijalna korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema rodnoj ravnopravnosti

Varijable			Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa ^a	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,493	-,117
		Stat. značajnost	.	,000	,007
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi o rodnoj ravnopravnosti	Korelacija	,493	1,000	-,091
		Stat. značajnost	,000	.	,037
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	-,117	-,091	1,000
		Stat. značajnost	,007	,037	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,488	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	

a. Pearsonova korelacija nultog reda

Nakon što su obavljene preliminarnе analize kako bi se dokazalo zadovoljavanje pretpostavki za korelacijsku analizu, utvrđeno je da koeficijent bez parcijalizacije iznosi $r=0,498$, uz stupnjeve slobode $df=522$, vjerojatnost slučajne pojave ovog koeficijenta vrlo je mala ($p=0,000$) što pokazuje da je on statistički značajan. Veličina koeficijenta povezanosti znači pozitivnu, stvarno značajnu povezanost. I nakon uklanjanja utjecaja iskustava ispitanika tijekom djetinjstva i odrastanja utvrđena je stvarno značajna, pozitivna parcijalna korelacija između nacionalnog identiteta i stavova o rodnoj ravnopravnosti ($r=0,488$, $df=522$, $p=0,000$). Ovdje valja upozoriti na to da zbog smjera u kojem su tvrdnje iz upitnika definirane te načina na koji su odgovori skalirani, pozitivni predznak znači izraženiji nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu, kao i negativnije stavove prema određenim ispitivanim kategorijama. Dakle, izraženiji nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu prate stvarno značajno negativniji stavovi o rodnoj ravnopravnosti. Ako se promatra koeficijent determinacije, koji u ovom slučaju iznosi 0,24, onda se može zaključiti da na temelju 24 % zajedničke varijance nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca i stavovi o rodnoj ravnopravnosti dijele puno zajedničkog.

Tablica 8: Parcijalna korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema nasilju nad ženama

Varijable			Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Stavovi o nasilju nad ženama	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,465	-,117
		Stat. značajnost	.	,000	,007
		Stup. slobode	0	418	522
	Stavovi o nasilju nad ženama	Korelacija	,465	1,000	-,101
		Stat. značajnost	,000	.	,039
		Stup. slobode	418	0	418
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	-,117	-,101	1,000
		Stat. značajnost	,007	,039	.
		Stup. slobode	522	418	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,458	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	417	

a. Pearsonova korelacija nultog reda

Utvrđena korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema nasilju nad ženama i prije parcijalizacije ($r=0,465$, $df=418$, $p=0,000$) i nakon nje ($r=0,458$, $df=417$, $p=0,000$) pokazuje stvarno značajnu, pozitivnu povezanost te da ispitanikova iskustva vezana za djetinjstvo i odrastanje nemaju značajan remetilački utjecaj na testiranu vezu.

U ovome slučaju koeficijent determinacije iznosi 0,21, što znači da nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca te stavovi prema nasilju nad ženama dijele 21,0 % zajedničke varijance. S obzirom na način na koji su tvrdnje u upitniku definirane te odgovori skalirani, rezultati govore o tome kako snažniji nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca korespondiraju s neprihvatljivim stavovima prema nasilju nad ženama.

Tablica 9: Parcijalna korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema homoseksualnosti i LGBT populaciji.

Varijable			Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,494	-,117
		Stat. značajnost	.	,000	,007
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi o homoseksualnosti i LGBT populaciji	Korelacija	,494	1,000	-,012
		Stat. značajnost	,000	.	,781
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	-,117	-,012	1,000
		Stat. značajnost	,007	,781	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,496	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	

a. Pearsonova korelacija nultog reda

Rezultati parcijalne korelacije između varijabli nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema homoseksualnosti i LGBT populaciji pokazuju da varijabla djetinjstvo i odrastanje nema nikakav remetilački utjecaj. Naime, nakon što je uklonjen utjecaj treće varijable između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema homoseksualnosti i LGBT populaciji utvrđena je, kao i u prethodnim slučajevima, pozitivna, statistički značajna, stvarna povezanost pri čemu $r=0,496$, $df=521$, $p=0,000$. Dakle snažniji nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu prate društveno manje prihvatljivi stavovi prema homoseksualnosti i LGBT populaciji. Ove dvije varijable dijele značajan udio zajedničke varijance od čak 25,0 %.

Tablica 10: Parcijalna korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te senzibiliteta prema nacionalnim manjinama

Varijable			Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa - ^a	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,357	-,117
		Stat. značajnost	.	,000	,007
		Stup. slobode	0	522	522
	Senzibilitet prema nacionalnim manjinama	Korelacija	,357	1,000	-,076
		Stat. značajnost	,000	.	,084
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	-,117	-,076	1,000
		Stat. značajnost	,007	,084	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,351	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	
a. Pearsonova korelacija nultog reda					

Od svih testiranih korelacija, najniži koeficijent korelacije dobiven je između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te senzibiliteta prema nacionalnim manjinama. On je i nakon uklanjanja utjecaja varijable djetinjstvo i odrastanje ostao statistički značajan jer je $r=0,351$, $df=521$, $p=0,000$, što govori u prilog činjenici da ta varijabla nema značajniji remetilački utjecaj. Prema kriterijima Petza, Kolesarića i Ivaneca (2012) radi se o pozitivnoj, lakoj povezanosti, što u kontekstu prikazanog rezultata znači da snažnije izraženi nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu prati slabiji senzibilitet prema nacionalnim manjinama. Prema koeficijentu determinacije (0,12) testirane varijable dijele 12,0 % zajedničke varijance.

Tablica 11: *Parcijalna korelacija između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema migrantima i tražiteljima azila*

Varijable			Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	Djetinjstvo i odrastanje
- ništa ^a	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,460	-,117
		Stat. značajnost	.	,000	,007
		Stup. slobode	0	522	522
	Stavovi prema migrantima i tražiteljima azila	Korelacija	,460	1,000	-,098
		Stat. značajnost	,000	.	,025
		Stup. slobode	522	0	522
	Djetinjstvo i odrastanje	Korelacija	-,117	-,098	1,000
		Stat. značajnost	,007	,025	.
		Stup. slobode	522	522	0
Djetinjstvo i odrastanje	Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca	Korelacija	1,000	,453	
		Stat. značajnost	.	,000	
		Stup. slobode	0	521	

a. Pearsonova korelacija nultog reda.

Posljednja parcijalna korelacija učinjena je između varijabli nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema migrantima i tražiteljima azila. Rezultati ponovno govore o neznatnom remetilačkom utjecaju varijable djetinjstvo i odrastanje, kao i o pozitivnoj, statistički značajnoj, stvarnoj povezanosti ($r=0,453$, $df=521$, $p=0,000$) testiranih varijabli, koje dijele čak 21,0 % zajedničke varijance. To znači da snažniji nacionalni ekskluzivizam i socijalnu distancu u dobroj mjeri prate stavovi o migrantima i tražiteljima azila koji odstupaju od normi.

Na temelju svih provedenih analiza može se konstatirati da je hipoteza H0-1 kako ne postoji značajna veza između nacionalnog identiteta i stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja je samo djelomično potvrđena. Naime, statistički značajna veza utvrđena je između varijable nacionalni identitet i varijabli stavovi prema rodnoj ravnopravnost te stavovi prema homoseksualnosti i LGBT populaciji.

Nadalje, u cijelosti se može odbaciti hipoteza H0-2 da ne postoji značajna veza između nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance te stavova prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima i tražiteljima azila, nakon što se isključi utjecaj ispitanikovih iskustava tijekom djetinjstva i odrastanja. Korelacije između svih testiranih hipoteza statistički su značajne i uglavnom po snazi pripadaju u stvarno značajne povezanosti.

Također se može konstatirati da rezultati svih parcijalnih korelacija pokazuju da se nakon uklanjanja utjecaja djetinjstva i odrastanja, bitno ne mijenjaju korelacije između testiranih varijabli, odnosno da iskustva ispitanika tijekom djetinjstva i odrastanja u kontekstu uloge oca, nemaju značajan remetilački utjecaj na korelacije varijabli nacionalni identitet, nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca te varijabli koje se odnose na stavove prema određenim rodnim i manjinskim pitanjima.

4. RASPRAVA

Provedeno istraživanje pružilo je vrijedne rezultate za razumijevanje povezanosti nekoliko važnih komponenti koje oblikuju svaku osobu: nacionalnog identiteta, socijalnog ekskluzivizma i socijalne distance, s odnosom pojedinca prema pitanjima iz područja ljudskih prava te stavovima prema određenim ranjivim skupinama u društvu. Iako su ova pitanja važna i u kontekstu opće populacije, posebno u odnosu na dominantnu nacionalnu skupinu, ona dobivaju još veći značaj ako se istražuju u odnosu na provoditelje zakona (policiju i sudove) ili nositelje formalne socijalne kontrole. Stoga rezultati proizašli iz istraživanja provedenog na budućim pripadnicima policije imaju posebnu vrijednost jer produbljuju razumijevanje nacionalnog identiteta u kontekstu rodnih i manjinskih pitanja. Nadalje, istraživanje pokazuje i značajni utjecaj nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance na istraživačka područja. Utemeljeno na poštovanju ljudskih prava, policijsko obrazovanje usmjereno je prema stjecanju kompetencija koje jamče zakonito, profesionalno, nepristrano postupanje prema svim članovima društva, tako da je vrijedno znati predstavljaju li prije spomenute komponente remetilački čimbenik za očekivane ishode učenja.

Rezultati ovog istraživanja govore prilog tvrdnji da buduće policijske službenike, koji se nalaze u procesu obrazovanja, ne karakterizira diskriminatorni odnos ili netolerancija prema pripadnicima manjinskih i ranjivih skupina u društvu. Međutim, u odnosu na mjerene stavove, postoje određene razlike u istraživanoj populaciji. Tako su ispitanici pokazali najveću osjetljivost prema nasilju nad ženama, dok su njihovi stavovi manje senzibilizirani za pitanja migranata i tražitelja azila, kao i pitanja homoseksualaca te LGBT populacije.

Prvo centralno pitanje ovog dijela istraživačkog projekta bilo je provjeriti koliko je nacionalni identitet važan za razumijevanje odnosa budućih policijskih službenika prema određenim pitanjima u području ljudskih prava te formiranja stavova prema manjinskim društvenim skupinama. U kontekstu policijskog obrazovanja i stjecanja relevantnih policijskih kompetencija prethodno pitanje može se parafrazirati i kao istraživanje eventualnog remetilačkog utjecaja nacionalnog identiteta u odnosu na poželjni profil budućih policajaca. Kao što je to već prije spomenuto, nacionalni je identitet izraz simboličko-kognitivne i emocionalne vezanosti građana za njihovu državu, svijest o pripadnosti određenoj nacionalnoj skupini koja uključuje postojanje zajedničkih vjerovanja, vrijednosti i ciljeva. U habitusu policije u Hrvatskoj nacionalni identitet prisutan je u značajnoj mjeri. Kada se o njoj govori daje joj se nacionalno obilježje „hrvatska policija“, a njezin institucionalni identitet pun je nacionalnih obilježja, posebno na odorama koje nose. Manje ili više to je svojstveno i drugim policijskim organizacijama, posebno ako se radi o nacionalnim policijama. Stoga dobiveni rezultati ohrabruju jer pokazuju da nacionalni identitet nije u korelaciji koja bi predstavljala negativan odnos prema pitanjima rodne ravnopravnosti, kao važnoj dimenziji ljudskih prava, a niti značajno korelira s negativnim ili neprihvatljivim stavovima prema manjinskim skupinama u društvu. U tom smislu snažan nacionalni identitet neće predstavljati zapreku budućim policijskim službenicima da se prema svim članovima društva odnose na pravedan, zakonit, nepristran i nediskriminirajući način. Drugim riječima, nacionalni identitet nije prijatna povjerenju u policiju i njezinu legitimitetu. Doduše, rezultati pokazuju neznatnu i laku negativnu povezanost nacionalnog identiteta sa stavovima prema rodnoj ravnopravnosti, homoseksualnosti i LGBT populaciji, ali snaga korelacije tek je na razini statističke značajnosti.

Ono što je kroz istraživanje prepoznato kao prijetnja i remetilački čimbenik stjecanju poželjnih policijskih kompetencija koje jamče zakoniti, pravedan odnos prema građanima, zbog smjera povezanosti sa svim istraživanim područjima, jest nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca. Nacionalni ekskluzivizam govori o predrasudama prema pripadnicima društvenih skupina koje su različite po društvenoj, rasnoj, etičkoj ili nacionalnoj osnovi. Stoga ne čude dobiveni rezultati koji pokazuju poguban utjecaj nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance za društveno prihvatljive stavove prema rodnoj ravnopravnosti, nasilju nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima te tražiteljima azila.

Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca dijele značajan udio varijance sa svim ispitivanim područjima što znači da se negativni ili društveno neprihvatljivi stavovi prema pitanjima rodne ravnopravnosti, nasilja nad ženama, homoseksualnosti i LGBT populaciji, nacionalnim manjinama, migrantima te tražiteljima azila značajnim dijelom mogu objasniti kroz snagu nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance. Ako se uzme u obzir da su kaznena djela koja pogađaju pripadnike ranjivih i manjinskih skupina dobrim dijelom motivirana mržnjom, tada predrasude policijskih službenika i njihova socijalna distanca predstavljaju dodatnu viktimizaciju. Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca pojavit će se kao zapreka nepristranog, neutralnog, poštenog, uljuđenog policijskog postupanja utemeljenog na poštovanju i poštovanju ljudskih prava. Iz rakursa normativne perspektive dovedena je u pitanje proceduralna pravda i povjerenje u policiju.

U kontekstu odabira i privlačenja poželjnih kandidata za policijsku službu, osobe sa snažnim nacionalnim identitetom prihvatljive su policijskim organizacijama, dok s druge strane osobe kod kojih je prisutan izraženi nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca mogu generirati brojne probleme. S daljnjom demokratizacijom društva i povećanjem ukupnog senzibiliteta za pitanja ljudskih prava - ovo će doći još više do izražaja. Iz tog razloga bilo bi poželjno prilagoditi selekcijski postupak budućih policijskih službenika i pažnju usmjeriti na utvrđivanje ovih, ali i nekih drugih remetilačkih čimbenika koji bi u kasnijoj profesionalnoj karijeri mogli predstavljati ozbiljnu zapreku nepristranom i profesionalnom policijskom postupanju. Osim toga treba težiti i policijskoj organizaciji koja će odgovarati demografskoj strukturi društva u kojoj djeluje. Istraživanja su pokazala kako takav pristup i povećani udio manjinskih predstavnika u policijskoj organizaciji može doprinijeti smanjenju stereotipa i diskriminirajućih faktora, povećanju svijesti, ali i ukupne razine poštovanja ljudskih prava (Paluck, 2006; Lee, Gibbs, 2015; Miles-Johnson, 2016) Nadalje, ovo istraživanje nije se bavilo pitanjem u kojoj su mjeri nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca promjenjive kategorije te može li se na njih utjecati tijekom osposobljavanja i obrazovanja za policijsku službu. Ipak ove kategorije stavova treba promatrati kao stereotipe i diskriminirajuće faktore koje tijekom obrazovnog procesa treba mijenjati i svesti ih na minimum. S obzirom na važnost ovih istraživačkih pitanja za rad policije i relativno mali broj provedenih istraživanja o ovome području, potrebno je naglasiti originalnost i znanstveni doprinos ovog projekta i opisanih rezultata.

5. ZAKLJUČAK

Istraživanje Nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca – prijetnje za rad policije utemeljen na poštovanju ljudskih prava dio je istraživačkog projekta „Istraživanje o procjeni odnosa prema rodnim i manjinskim pitanjima polaznika Programa obrazovanja odraslih za zanimanje policajac/policajka“. Dobiveni rezultati značajni su za razumijevanje nacionalnog identiteta, nacionalnog ekskluzivizma i socijalne distance kao komponente koje mogu oblikovati profil budućih policijskih službenika u smislu nositelja povjerenja u policiju te graditelja njezina legitimiteta. Istraživanje provedeno na budućim hrvatskim policijskim službenicima pokazuje da nacionalni identitet nije prijetnja; dok su nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca snažan remetilački čimbenik koji će ugroziti pravedan i nepristran odnos policije prema građanima, odnosno čimbenik koji će predstavljati ključnu razliku između moralnih vrijednosti koje dijele policija i građani.

Rezultati istraživanja, osim što predstavljaju nove spoznaje u ovom istraživačkom području, značajni su i u kontekstu policijske prakse, za bolje razumijevanje odnosa policijskih službenika prema pripadnicima ranjivih skupina, razumijevanje prirode njihova neposrednog kontakta, ali i za privlačenje i školovanje budućih policijskih kadrova. U tom kontekstu treba raspraviti mogućnost uvođenja testova kojima se mjeri nacionalni ekskluzivizam i socijalna distanca, kao dodatnog kriterija, a za odabir budućih policijskih službenika. Za daljnje razumijevanje istraživačkog područja bilo bi iznimno korisno ovakva istraživanja provesti na aktivnim pripadnicima hrvatske policije kao i u okviru policijskih organizacija koje dijele slično povijesno nasljeđe kao i hrvatska policija.

Ovo istraživanje ima i svoja ograničenja. Na same rezultate utjecalo je i vrijeme kada je istraživanje provedeno. Naime, anketiranje ispitanika provedeno je u studenome 2019. godine, u drugom mjesecu trajanja njihove obuke, tako da je i to moglo utjecati na dobivene rezultate, odnosno, istraživanje nije odgovorilo na pitanje hoće li pod utjecajem obrazovanja doći do promjena u istraživanim područjima. Stoga se istraživanja, koja bi ubuduće dala odgovor i na ovo pitanje, čine prijeko potrebnima.

LITERATURA

1. Balgač, I. (2020). Ciljani pristup u policijskom obrazovanju o rodnim i manjinskim pitanjima. U: Cajner Mraović, I. Kondor-Langer, M. (urednici) *Zbornik radova VII. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu“*. Zagreb: MUP (11-37).
2. Banaji, M. R., Greenwald, A. G. (1995). Implicit gender stereotyping in judgments of fame. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 181-192.
3. Beetham, D. (1991). *The Legitimation of Power*. London: Macmillan.
4. Bijelić, N. (2011). *Muškarci i rodna ravnopravnost u Hrvatskoj– Rezultati istraživanja IMAGES*. Zagreb: Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanja.
5. Bradford, B., Jackson, J., Stanko, E. (2009). Contact and Confidence: Revisiting the Impact of Public Encounters with the Police. *Policing and Society*, 19, 1, 20-46.
6. Briggs, A., Copley, P. (2005). *Uvod u studije medija*. Clío: Beograd.

7. Cajner Mraović, I., Puhovski, Ž. (2005). *Policija i građani. Priručnik za građane*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava.
8. Centar za mirovne studije (2013). *Istraživački izvještaj – zastupljenost i indikatori diskriminacije i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
9. Coicaud, J. M. (2002). *Legitimacy and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Čačić-Kumpes, J., Gregurović, S., Kumpes, J. (2012). Migracija, integracija i stavovi prema imigrantima u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 42 (3): 305-336.
11. Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 5-18.
12. Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C., & Williams, C. J. (1995). Variability in automatic activation as an unobtrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 1013-1027.
13. Jackson, J., Pooler, T., Hohl, K., Kuha, J., Bradford, B., Hough, M. (2011). *Povjerenje u pravdu: Glavni rezultati četvrtog kruga Europskog društvenog istraživanja*. London: City University.
14. James, L. (2018). The Stability of Implicit Racial Bias in Police Officers. *Police Quarterly*, 21 (1), 30-52.
15. Lee, J., Gibbs, J.C. (2015). Race and attitude towards police: The mediating effect of social distance. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 38: 314-332.
16. Macrae, C. N., & Bodenhausen, G. V. (2000). Social cognition: Thinking categorically about others. *Annual Review of Psychology*, 51(1), 93-120.
17. Mears, D. P., Stewart, E. A., Warren, P. Y., Simons, R. L. (2017). Culture and formal social control: The effect of the code of the street on police and court decision- making. *Justice Quarterly*, 34 (2), 217-247.
18. Miles-Johnson, T. (2016). Policing diversity: Examining police resistance to training reforms for transgender people in Australia. *Journal of Homosexuality*, 63: 103-136
19. Minhas, R., Walsh, D. (2018). Influence of racial stereotypes on investigative decision-making in criminal investigations: A qualitative comparative analysis. *Cogent Social Sciences*, 4 (1): 1-18.
20. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2002). *Professional Training Series No. 5/Add.2: Human Rights and Law Enforcement -A Trainer's Guide on Human Rights for the Police*. United Nations: New York i Geneva.
21. Paluck, E.L. (2006). Diversity training and intergroup contact: a call for action research. *Journal of Social Issues*, 62 (3): 577-595.
22. Petz, B., Kolesarić, V., Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika, osnovne statističke metode za nematematičare*. Naklada Slap: Jastrebarsko.
23. Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: review of research. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514.
24. Pučki pravobranitelj, Centar za mirovne studije (2017). *Istraživanje o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije 2016.*, Zagreb: Bestias.
25. Sabalić, J. (2017). *Stavovi mladih prema imigrantima na primjeru učenika i učenica završnih razreda srednjih škola u Zadru (diplomski rada)*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

26. Sekulić, D. (2016). Identitet i vrijednosti. Sociološka studija o hrvatskom društvu. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornog i sociokulturnog razvoja*, 54 (3): 343-347.
27. Sigel, R. (2001). An Introduction to the Symposium on Social Identity. *Political Psychology*, 22, 111-114.
28. Skogan, W.G. (2006). Asymmetry in the Impact of Encounters with the Police. *Policing and Society* 16 (2): 99-126.
29. Škrtić, D. (2007). Međunarodni pravni standardi kojima se uređuje policijska uporaba sredstava prisile i opća naznaka nekih poredbenih propisa. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 14 (1), 187-214.
30. Tyler, T.R. (1990). *Why People Obey the Law*. New Haven and London: Yale University Press.
31. Tyler, T.R., Fagan, J. (2006). Legitimacy and cooperation: why do people help the police fight crime in their communities?, *Ohio State Journal of Criminal Law*, 6, 231-275.

Abstract

Iva Balgač, Krunoslav Borovec

National exclusivism and social distance – threats to policing based on the respect of human rights

This paper presents the results of the research project “Research on the assessment of attitudes towards gender and minority issues of participants of the Adult Education Program for the Profession of Police Officer”. Key research questions relate to determining the nature of the links between national identity, national exclusivism and social distance and attitudes towards gender equality, violence against women, homosexuality and the LGBT population, national minorities, migrants and asylum seekers, and after exclusion of the impact of participants’ experiences during childhood and growing up.

The study was conducted in November 2019 at the Police Academy in Zagreb on a sample of 524 participants of the Adult Education Program for the Profession of Police Officer, using a survey method. Based on the results of the partial correlation analysis, the research showed that national identity is not significantly associated with negative or socially unacceptable attitudes towards gender equality, violence against women and minority groups. On the other hand, to a large extent, national exclusivism and social distance determine the attitudes of the participants in the research areas, which may pose a threat to citizens’ trust in the police.

The research also has practical value in terms of understanding the attitude of police officers towards members of minority social groups, and they are also important for attracting and educating future police personnel. Although the results are relevant to the population of re-trainees educated at the Police Academy, they cannot be considered representative of the total police population.

Keywords: national identity, national exclusivism, social distance, attitudes of police officers, trust in the police.